

SERAMİK ALBARELLOLARIN TEKNİK VE DEKOR ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Sıdıka SEVİM*
Öğr. Gör. Zeynep BASKICI KAPKIN**

Öz: İnsanlık tarihinde köklü bir geçmişe sahip olan seramik, insanlığın yerleşik yaşama geçmesi ile birlikte günlük ihtiyaçları karşılayacak birçok eşya yapımında kullanılmıştır. Seramik eşyalar, öncelikle ihtiyaçlar doğrultusunda üretilmiş ve ardından estetik kaygıları barındırarak zaman ve kültür farklılıklarına göre değişim ve gelişim göstermiştir. İnsanın temel ihtiyaçlarından en önemlisi sağlıktır ve buna bağlı olarak kullanılan ilaçlardır. Kullanılan ilaçları muhafaza etmek için çeşitli malzemeler kullanılmış ve bu malzemelerden birisi de seramik olmuştur. Bu süreç içerisinde üretilen seramik eşyalardan birisi de 'Albarello' isimli ilaç kaplarıdır. Albarello, içerisinde kuru ecza malzemelerinin, ilaçların ve yağların muhafaza edildiği bir tür seramik kavanozdur. İlk olarak 15.yy'da İtalya'da üretilen bu ilaç kaplarının tercih edilmesinin sebebi; seramik malzemenin dayanıklılığı, üretim kolaylığı ve hijyenik olmasıdır. Albarelloların formları silindirik ve yüzeyleri sır içi dekor tekniği olarak bilinen mayolika dekor tekniği ile dekorlanmıştır. Üretimine başladığı dönemden itibaren formlarında büyük değişiklikler yapılmayan albarelloların üretim süreci boyunca yüzeylerine çeşitli dekorlar uygulanmış ve sürekli dekorlar değişim göstermiştir. Bu kapların dekorları, üretildiği coğrafi bölge ve üreten zanaatçıya göre farklılık gösterirken çoğu zaman toplumsal statü farklılığının da göstergesi haline gelmiştir. Albarellolar günümüzde sadece sınırlı sayıda ve dekoratif ürün olarak üretilmektedirler. Bu makalede albarelloların tarihi, formunun işlevselliği ve dekor tekniği incelenecek, bunula birlikte form üzerindeki dekorlar, teknik ve resimsel anlatımları ile araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: albarello, mayolika, dekor, seramik.

ANALYSIS OF CERAMIC ALBARELLOS IN TERMS OF TECHNICAL AND DECORATIVE PROPERTIES

Abstract: Ceramics, which have a deep-rooted history in human history, have been used in the production of many articles that meet daily needs since humanity switch to domestic life. Ceramic articles were first produced in line with the needs and then developed concerning aesthetic according to time and cultural differences. The most important of humans' basic needs is health, and drugs used accordingly. Various materials, which of those were ceramics, were used to preserve the drugs. One of the ceramic articles produced in this process is the drug containers called 'Albarello'. Albarello is a type of ceramic jar in which dry pharmaceuticals, medicines,

ORCID ID : 0000-0001-7378-0227X* / 0000-0002-3299-0606**

DOI : 10.31126/akrajournal.836845

Geliş tarihi : 07 Aralık 2020 / Kabul tarihi: 28 Ocak 2021

*Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Seramik Ana Sanat Dalı

**Eskişehir Teknik Üniversitesi Mimarlık Tasarım Fakültesi Temel Tasarım Eğitimi Bölümü.

and oils are kept. Albarello drug containers, which were first produced in Italy in the 15th century; were made out of ceramics due to the material's durability, ease of production, and hygienic properties. The forms of Albarello are cylindrical and their surfaces are decorated with majolica known as in-glaze decoration technique.

Albarello, whose form has not been changed since the beginning of its production, can be quickly diversified with its decor. While the decors of these containers differ according to the geographical region in which they were produced and the craftsman producing them, they often became an indicator of social status. Albarello is only produced as a limited-edition decorative product today. In this article, the history of the albarello, the functionality of the form, and the decor techniques that has been used will be examined. moreover, the technical and pictorial expressions of decors on the form of albarello will be explored.

Key Words: albarello, majolica, decor, ceramic.

1. Giriş

Bu araştırma makalesinin konusu; 15.yy İtalya'da örnekleri görülen ve mayolika dekor tekniğinin gelişiminde önemli bir rolü olan seramik ecza kabı olan *albarello*lardır. Albarello eczacılıkta kullanılan, içerisine yağ, ilaç ve çeşitli bitkilerin konulduğu sırlı seramik kavanozdur. Albarelloların tarihsel gelişimi incelendiğinde; ilk örneklerine Arap çömlekçiliğinde rastlandığı anlaşılmıştır. Ardından Sicilya'dan ticaret yoluyla İtalya'ya girmiş olan seramik ilaç kapları burada çok hızlı bir şekilde yayılmış ve İtalya'nın mayolika dekorlu seramik ürünlerinin sembolü hâline gelmiştir. En iyi örneklerini İtalya'da gördüğümüz albarelloların dış yüzeylerini kaplayan mayolika dekoru, yapan ustasına, ürettiği atölyeye ve döneme ait ipuçları taşıdıkları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda neredeyse sabit bir forma sahip bir ürünün dekor yapılarak endüstriyel (seri üretim), ardından da artistik bir ürüne dönüşümüne dikkat çekilmekte ve seramik sanatında dekorun önemine değinilmektedir. Albarellolar ile birlikte mayolika dekor tekniğinin tanımı ve özelliklerine yer verilmektedir. Makale kapsamında günümüzde albarelloların üretimi, kullanımı ve kullanım amacı, çağdaş seramik sanatında albarelloların yeri ve bu ilaç kaplarından etkilenen sanatçılara değinilmektedir.

2. Albarello Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Albarello kapları seramik sanatı tarihinde formları, dekor teknikleri ve aynı zamanda dekor desenleri ile oldukça önemli bir yere sahiptirler. 15. ve 18. yüzyıllarda kullanım eşyası olarak üretilen seramik ürünler arasında, form ve dekor özellikleri ile önce çıkan ve dikkat çeken ürün olmayı başarmışlardır.

Albarello, eczacılıkta kullanılan, içerisine ilaç yapmak için gerekli olan bitkisel ürünler, yağlar ve tozlar gibi tıbbi malzemelerin konulduğu seramik kavanozlardır. "Eczacıların merhemlerini ve kuru ilaçlarını tutmak için tasarlanmış, mayolika dekorlu tıbbi seramik kaplardır." (www.wikipedia.org/wiki/Albarello). İlk örneklerinin Arap çömlekçiliği ile ilişkili olduğu düşünülmesine rağmen Arap çömlekçiliğinde bu kapların örnekleri çok azdır. Daha sonra Arap

ve Avrupalı tüccarlar tarafından seyahatler sırasında İtalya'ya getirilen örnekler dikkat çekmiş ve İtalyan ustalar tarafından sahiplenilerek üretilmeye başlanmıştır (Alaybek, G., 2008:12-38). Albarellolar kısa sürede İtalya'ya özgü bir form olarak anılmıştır.

En parlak dönemini 15. yüzyılın ilk yarısından 18. yüzyılın sonlarına kadar yaşayan albarellolar, döneminin bazı envanterlerinde 'Albareghi Damaschini' olarak adlandırılmış ve 'eczacılar tarafından kurutulmuş tıbbi ilaçları, iksirleri, losyonları ve pişirme otlarını saklamak için kullanılan form' olarak tanımlanmışlardır (www-01.glendale.edu). Albarello kelimesinin etimolojisi tam bilinmemekle birlikte, bazı akademisyenler Latince "albaris" kelimesini "beyazımsı" anlamında düşünürken, bazı kaynaklarda ise 'bir yüzeye sıva yapmak' olarak kullanılmaktadır (www.britannica.com/art , www.wikipedia.org). Zeki Tez, '*İlaç ve Parfümün Sihirli Dünyası*' (2010:189) isimli kitabında Arapça "al-barniya" kelimesinin "ilaç kavanozu" anlamına geldiğinin ve albarello kelimesinin buradan türetilmiş olduğunu ifade etmektedir.

Resim 1: 12. yüzyıl albarello, İran, h:12.4cm. İngiltere'de özel bir koleksiyonda www.christies.com/lotfinder/lot/an-intact-kashan-pottery-albarello-central-iran, Erişim: Mayıs 2020

Resim 2: Albarello, 15.yüzyıl, Guimet Müzesi, Fransa wikipedia.org, Erişim: Nisan 2020

Albarelloların seramikten tercih edilmesinin sebebi malzemenin dayanıklılığı, hijyenik olması ve üzerine desenler yapılabilmesidir. Aynı zamanda albarello kapları için ahşap, teneke (kalay), kurşun kalay karışımı ve gümüş gibi malzemelerde kullanılmış fakat bilinen toksik ve zararlı etkileri nedeniyle çok tercih edilmemişlerdir (Tez, Z. 2010:165-170). Albarellolar kırmızı çamur ile tornada şekillendirilmiş silindirik formlara sahiptir, form özellikleri yıllar boyunca neredeyse hiç değişmemiştir ve genellikle ürünlerin boyları 10cm ile 40cm arasındadır (www-01.glendale.edu, Erişim; Nisan 2020). Albarello kapları şekillendirildikten ve bisküvi pişirimi yapıldıktan sonra üzerine yapılacak olan dekoru daha net göstermek için örtücü beyaz bir sırla sırlanmıştır. Silindirik formları ürünün orta kısımlarından iç bükey olarak şekillendirilmiş ve

Prof. Dr. SIDIKA SEVİM
Öğr. Gör. ZEYNEP BASKICI KAPKIN

kulpsuz olarak tasarlanmıştır. Kulpsuz olma özelliği, albarellolara raflarda kolaylıkla yan yana istiflenebilme imkânı tanımaktadır ve böylece iç bükey olmalarından dolayı, yan yana sıralandıklarında aralarında küçük boşluklar kalmaktadır. İç bükey yerlerin yan yana geldiklerinde oluşturduğu boşluklar, albarelloları raftan alıp tekrar geri koyma anında ve elde tutma sırasında kolaylık sağlamaktadırlar. Albarelloların ağız kısımlarına kapak görevi gören bir parşömen veya işlenmiş deri kapatılmaktadır. Bu kapak bir başka deri ya da parşömen parçası ile gövdeye bağlanabilmektedir. Bu yöntemle kavanozun içindekileri, ortamın toz ve neminden korumak hedeflenmiştir. Kapakların parşömen veya deri tercih edilmesinin sebebi; kavanozların içlerinde bulunanları kapak yüzeyine kolaylıkla yazılabilmesi ve mühürlenebilmesidir.

Resim 3: 15.yüzyıl, bir albarellonun farklı açılardan görünümü,
Yükseklik: 26cm, Çap:14.5cm
www.hampel-auctions.com, Erişim:Nisan 2020

17.yüzyıldan itibaren yavaş yavaş albarello kaplarının üretiminde hem kalite hem de işçilik olarak düşüş görülmeye başlanmıştır. Albarello üretimi ilk başlarda düşük dereceli kırmızı çamur ile tornada şekillendirilerek yapılmış ve derecesine uygun mayolika dekor boyaları ve sır kullanılmıştır. Bu üretim şekli 18. yüzyıl sonuna kadar devam etmesine karşılık, devam eden yıllarda yüksek dereceli çamurun bulunmasıyla beraber üretim çoğu atölyede yüksek dereceli seramiklere ya da porselen benzeri seramiklere yapılmıştır. Albarello

kaplarının bünyesini oluşturan seramik çamurundaki değişim albarelloların dekorlarında da kalitenin kaybolmasına neden olduğu görülmektedir. 19. yüzyılda yapılan albarellolarda ilk dönem mayolika etkisi yakalanmaya çalışılmış fakat istenilen sonuca ulaşılamamıştır. Birçok kaynakta albarello üretiminde en parlak dönemin 15. yüzyıl ilk yarısından 18. yüzyılın sonlarına kadar olduğu kabul edilse de son yüzyılda kaliteli albarello üretimi gittikçe yavaşlayarak günümüze kadar gelmiştir.

3. Albarelloların Teknik ve Dekor Özellikleri

Albarellolar 15. yüzyılın ilk yarısı İtalya’da, mayolika dekorlarının oldukça yalın silindirik form yüzeylerde hayat bulması ile ortaya çıkmaya başlamıştır. Albarellolar kısa sürede mükemmel dekor desenleri, kusursuz işçilikleri ve oldukça zarif formlarıyla sıradan ürün (nesne) olma özelliğinden, dekor teknikleri ve üretim biçimleri yönlerinden estetik değeri yüksek harika ürünlere dönüşmüşlerdir. 15. ve 18. yüzyıllarda kullanım eşyası olarak üretilen seramik ürünler arasında dikkat çeken bir ürün olmayı başarmıştır.

Ecza malzemelerini saklamak için üretilen albarello kapları, kırmızı çamur kullanılarak çömlekçi tornalarında şekillendirilmiştir. Boyları 10 cm ile 40 cm arasında değişen iç bükey silindirik kapların dış yüzeylerine dekor uygulanmıştır. Albarello yapımında kullanılan kırmızı çamur yüzeyi genellikle kalay oksitten elde edilen örtücü beyaz bir sırla sırlanıp, sır pişirimi yapılmadan ham sır üzerine mayolika dekor boyaları ile istenilen dekorlar yapılmıştır. Bu işlemin sebebi, kırmızı çamur yüzeyi yerine beyaz zeminde üzerine, mayolika dekor boyalarının daha net renk vermesidir. Böylece yapımı oldukça zor olan ve hata kaldırmayan mayolika dekorları, albarellolar ile bütünleşmiştir.

Mayolika dekorları İspanya’nın Mayorka Adası’nda başlamış olmasına rağmen, İtalyan ustalar bu tekniği benimseyip kullanım eşyaları ve duvar kâroları üzerinde kullanmaya başlamışlar ve ardından albarello kapları ile birleştirmişlerdir. Böylece hem mayolika dekorlarının hem de albarelloların gelişimini sağlayan İtalyan ustalar, albarellolara yeni bir estetik kimlik kazandırmışlardır. Mayolika dekorlarının gerek albarello kaplarında gerekse seramik tarihinde çok önemli bir yeri olduğundan başlık hâlinde bu konuya aşağıda yer verilmiştir.

Albarellolar, İtalyan ustaların renk kullanımı, kompozisyondaki becerileri ve iyi işçilikleri ile oldukça kaliteli bir biçimde üretilmiştir. Albarello kaplarının bilinen ilk örneklerinde mavi, yeşil, sarı ve kahverenginden oluşan basit geometrik desenler, bitki ve hayvan figürlü dekorlar görülmektedir.

Kısa süre içerisinde sınırlı renk seçenekleri ve basit geometrik kompozisyonlar yerini, çok daha fazla renk seçeneklerine ve daha yoğun tasarlanmış

Prof. Dr. SIDIKA SEVİM
Öğr. Gör. ZEYNEP BASKICI KAPKIN

Resim 4. 16. yüzyıl albarello serisi, İtalya.

www.marhamchurchantiques.com/antique/set-of-albarelli-drug-jars/, Erişim: Mayıs 2020

seçeneklerine ve daha yoğun tasarlanmış kompozisyonlara bırakmışlardır. İşçiliği oldukça iyi ve kaliteli albarellolar lüks kullanım malzemesi ve statü göstergesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. “G. Ballardini, Corpus della Maiolica adlı eserinde 15. yüzyıl mayolikalarını; ... Yeşil Aile, Rölyef Kobalt Mavi, İtalyan-Morisko, Gotik-Çiçek Desenli, Tavus Kuşunun Göz Tüyü, Fars Palmeti, Öyküsel Üslup ve Grotexler olarak sınıflandırmıştır.” (Meriç, 2016: 7). Mayolika dekorlarında yapılan bu sınıflandırma aynı şekilde ve sırasıyla albarellolarda da görülmüştür. G. Ballardini'nin 16. ve 17. yüzyıl için yapmış olduğu sınıflandırmalara; Güzel Üslup, Raffael Stili Üslup eklenmiştir.

Resim 5: 15. yüzyıl Yeşil Aile Üslubu, Tavus Kuşu Dekor.

www.ponteonline.com/en/auctions/lot-details/313-4/, Erişim: Nisan 2020

Resim 6: 15. yüzyıl (1540-1570) Albarelo, Fars Palmeti Üslubu Massa Marittima Müzesi-İtalya.

it.wikipedia.org/wiki/Famiglia_a_palmetta_persiana Erişim: Nisan 2020

Resim 7: 15. yüzyıl İtalyan Moriska Üslubu Albarello Örneği

www.pandolfini.it/it/asta-0046/albarelo.asp, Erişim: Mayıs 2020

Resim 8: 15. yüzyıl Grotex Üslup Albarello Örneği.

www.catawiki.com, Erişim: Nisan 2020

Resim 9: 15. yüzyıl albarello Gotik, Çiçekli Desenli Üslup, Victoria & Albert Müzesi-İngiltere

it.wikipedia.org/wiki/Famiglia_gotico_floreal Erişim:Nisan 2020

Resim 10: 15. yüzyıl Albarello Öyküsel Üslup, Metropolitan Museum of Art – New York
www.docplayer.biz.tr, Erişim Mayıs 2020

Albarello kaplarının dekorlarında; geometrik desenler, zengin ailelerin armaları, bitki süslemeleri, yapraklı ve çiçekli dallar, ağaç ve örgü/geçme motifleri, kuş, balık gibi çeşitli hayvan ve insan figürleri kullanılmıştır. Hayvan figürlerinin net ve tanımlı hâllerinden zamanla fantastik karakterlere geçiş olmuş ve tüm motifler bir arada kullanılmaya başlanmıştır. İnsan figürlerinde portreler, savaşçılar, atlı askerler ve dansçıların yanı sıra Osmanlı dönemine ait portreler de görülmüştür. Aynı zamanda albarellolarda, tanınmış aile armalarının yanı sıra şehir amblemleri ve armalarına da rastlanılmaktadır.

Albarellolar, mayolika dekorları ile birlikte Osmanlı dönemi çini sanatı ve Çin'deki mavi beyaz porselenleri ile etkileşime girmiş ve bu üsluplar İtalyan albarellolarında görülmüştür. Çin'de mavi beyaz üslup etkisinde bitkisel süslemeler, tekneler, denizler, deniz hayvanları ve deniz kabukları gibi bezemelere rastlanırken, Osmanlı çini sanatı etkisinde bitkisel öğeler, Rodos işi, Haliç işi, Rumi, Hatayi, kıvrık yaprak ve dallar, stilize çiçekler, üzüm salkımları, düğümlü şeritler gibi tasvirler görülmüştür (Meriç, 2016: 7-28). Özellikle 16. yüzyıl sonlarında İtalya'nın dış ticaret etkisiyle, seramik sanatında Osmanlı etkisinde kaldığı düşünülmektedir ve Albarellolarda alışılmış olan desenler ve tasvirler yerini daha çok Osmanlı figürlerine bırakmıştır. Bu figürler genellikle başları sarıktı, sade bir kıyafet giyimli ve bir madalyon şeklinde arma içerisinde resmedilmişlerdir (Ilıcalı, 2013: 60-66).

İlk zamanlarda sarı, yeşil, mavi ve kahverengi tonları ile az sayıda renk ile dekorlanmaya başlanan albarellolarda, zaman geçtikçe kobalt mavi, turkuaz, kurşuni, kırmızı, turuncu, siyah ve bu renklerin tonları da mayolika dekor boyalarına dâhil edilerek çok çeşitliliğe geçilmiş ve bu renklerin parlak tonlar da kullanılmıştır.

Prof. Dr. SIDIKA SEVİM
Öğr. Gör. ZEYNEP BASKICI KAPKIN

Resim 11, 12: 16. yüzyıl İznik çinileri etkisinde Albarello örnekleri, İngiltere British Museum – İngiltere Victoria & Albert Museum
www.amirmohtashemi.com/media/MohtashemiMedia/publications/publicationsDocuments/636561052643217494.pdf, Erişim: Mayıs 2020

172

Resim 13: 16. yüzyıl Osmanlı etkisinde albarello örneği, Venedik Sevr Müzesi
docplayer.biz.tr/116144307-Akademik-sosyal-arastirmalar-dergisi-yil-6-sayi-82-kasim-2018-s.html Erişim: Mayıs 2020

Resim 14: 16. yüzyıl Osmanlı etkisinde albarello örneği
www.wikiwand.com/en/Talk:Islamic_contributions_to_Medieval_Europe/Archive_1, Erişim: Mayıs 2020

3.1. Mayolika Dekorları

Mayolika dekorları, henüz yüksek dereceli seramik çamurunun bulunmadığı dönemlerde düşük dereceli kırmızı seramik çamurun pişme rengini gizlemek amaçlı kullanılan bir sıriçi dekor tekniğidir. Mayolika dekorlarını diğer sıriçi dekor tekniklerinden ayıran özellik; mayolika dekorunun sadece kırmızı

çamur yüzeyine uygulanırken, sıriçi dekor tekniğinin farklı çamur yüzeylere de uygulanabiliyor olabilmesidir (Sevim, 2007: 39). Bir başka deyişle, bisküvi pişirimi yapılmış kırmızı çamur üzerine örtücü beyaz bir sır ile sırlama yapıp, ham sır üzerine sıran yapısına uygun boyalar ile dekor işlemi uygulanmasına mayolika dekor tekniği denir.

Resim 15: 13. yüzyıl mayolika dekorlu çanak, Metropolitan art Museum, New York

Resim 16: 13. yüzyıl mayolika dekorlu sürahi, Faenza (Alaybek, 2008:6)

Resim 17: 14.yüzyıl kobalt mavi dekorlu mayolika, Floransa (Alaybek, 2008:9)

Resim 18, 19: 16.yüzyıl mayolika dekorlu karolar, İspanya.

www.anca-aste.it/it/asta-0034, Erişim: Mayıs 2020

Mayolika dekorları; başlarda iki boyutlu karolar, duvar tabakları ve panolarının üzerine uygulanırken; ardından vazo, sürahi ve albarello kapları gibi üç boyutlu formlar üzerine uygulanmaya başlanmıştır. Üç boyutlu bu kaplar kullanım eşyası olma özelliklerinin yanı sıra, estetik düzeyi yüksek dekor desenleri ile iç dekorasyonda kullanılmaya başlanmıştır. Kırmızı seramik çamu-

Prof. Dr. SİDİKA SEVİM
Öğr. Gör. ZEYNEP BASKICI KAPKIN

runun sırlı ve dekorlu pişirim sonucu ham bünyenin sır ve dekor boyası renklerini kısıtlaması sebebiyle mayolika dekorları ortaya çıkmıştır. Ham sır üzerine uygulanan bu yöntem oldukça zor ve zahmetli olması ile beraber, hatayı telafi etme şansı olmamasından dolayı uygulayan ustanın oldukça beceri sahibi olmasını gerektirmektedir. “Mayolikalar, Avrupa seramik tarihinde sanata dönüşmüş farklı özelliklerinden dolayı dikkatleri üzerine çekmiş tek dekor tekniğidir. Ham sır üstü resim tekniği olması, tüm doğa koşullarına karşı dayanıklı ve kalıcı olması bu dekor tekniğinin en önemli özelliğidir.” (Sevim, 2007: 40). Mayolika dekorlu seramikler kısa süre içerisinde güzellikleri ile buldukları ortamlarda dikkat çekmeyi başarmıştır. Zamanla süs eşyası olarak daha çok tercih edilen mayolika dekorlu seramikler, statü belirleyici olarak üst düzey ailelerin evlerinde yerlerini almışlardır.

Resim 20, 21: 15. yüzyıl, Luca della Robbia'nın ayları ve çalışan insanları tasvir eden iki mayolika diskisi.
Victoria & Albert Museum London. (Alaybek, 2008:32)

Resim 22: Geniş bir kase, Bargello Müzesi, Floransa. (Meriç, 2017:22)

Resim 23: 14-15.yüzyıl, duvar karosu, İtalya.
www.metmuseum.org/art/collection, Erişim:Mayıs 2020

Resim 24: 16.yüzyıl, mayolika dekorlu tabak, Metropolitan Museum of Art, New York
www.metmuseum.org/art/collection, Erişim: Mayıs 2020

Resim 25: 16.yüzyıl, mayolika dekorlu tabak, Metropolitan Museum of Art, New York
www.metmuseum.org/art/collection, Erişim: Mayıs 2020

Resim 26: 17-18.yüzyıl mayolika duvar panosu, Virgin Mary With Jesus, İtalya
www.trocadero.com/stores/101antiques/items/1347555/Antique-17-18th-century-Italian-Majolica. Erişim: Mayıs 2020

Mayolika dekorlarının “15. yüzyılda Kuzey Afrika ülkelerinden İspanya’ya, oradan da İtalya ile diğer Avrupa ülkelerine...” geçtiği bilinmektedir (Ayta, 2017: 74). İlk olarak İtalya’da ‘mayolika’ olarak adlandırmıştır. “Bu adlandırmanın iki sebebi şöyle açıklanmıştır: Malaga’dan gelen lüsterli seramikleri ifade eden Malaga işi yani *obra de malica* tanımlaması, mayolika ke-

limesinin türetildiği düşünülen ilk ifade olmuştur. Ancak daha yaygın kullanıma sahip ikinci, ... ifadenin ise İspanya'nın Mayorka Adası isminden türetildiği düşünülmektedir." (Meriç, 2016:6). Mayorka Adası tüm Avrupa ülkeleri gibi İtalya için de ticari açıdan oldukça önemli bir yerdir. 15. yüzyıl başlarında İtalya'ya ilk girişi Mayorka Adası üzerinden yapılan dekorlu seramikler kısa süre içinde mayolika adı ile isimlendirilmiştir. Mayolika dekorlarını çok hızlı bir biçimde benimseyen ve sahiplenen İtalyan ustalar, kısa süre içinde fırça kullanım hâkimiyetleri ve desen kabiliyetleri ile anılarak, mayolika dekorlarını 15. yüzyıl başlarında altın çağını yaşatmışlardır. "15. yüzyıl sonları, 16. yüzyıl başlarında Rönesans etkisiyle mayolika dekorlarında değişimler görülmüştür. Geleneksel motiflerin yerini klasik şekillerden esinlenen desenler almıştır. Bu arada figürler desen olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu sürede resim sanatının giderek mükemmelleşmesi mayolika dekorlarına da yansımıştır." (Sevim, 2007: 42).

15. ve 16. yüzyıllarda oldukça başarılı üretilen mayolika dekorlu seramiklerde, 16. yüzyılın sonları 17. yüzyılın başları arasında hem kalite hem de işçilik olarak düşüş görülmeye başlanmıştır. Bu gerilemenin nedeni, çeşitli sebeplerle İtalya'yı terk eden seramik atölye sahiplerinin mayolika dekor tekniğini ve ustalıklarını da yanlarında götürmüş olmalarıdır. Aynı tarihlere denk gelen yüksek dereceli çamurun bulunması ve İtalya'da denenmeye başlanması mayolika dekorlarının gerilemesine sebep olmuş, yüksek dereceli sır ve bünye üzerinde boyaların kalitesinin bozulduğu düşünülmüştür. Güney İtalya'da üretim devam etmesine karşılık, Kuzey İtalya'da üretim porselen benzeri seramiklere dönmeye başlanmış, mayolikaların kalitesi kaybolmuştur. 19. yüzyıla kadar yeni açılan seramik atölyelerinde ilk dönem mayolika kalitesi yakalanmak istenmiş ama istenilen sonuç alınamamıştır. Mayolikalar, Rönesans dönemi İtalya'sındaki üretim kalitesini ve etkisini kaybetmiş olsalar da günümüzde hâlâ ilk dönem örneklerinin etkisini yaşatmak amacıyla üretilmeye devam edilmekte ve buna ek olarak hediyelik eşya sektöründe önemli bir yere sahip oldukları da bilinmektedir.

4. Günümüzde Albarellolar

Albarelloların üretilmeye başlandığı ilk zamanlardan günümüze kadar form özelliklerinde çok değişiklik görülmemiştir. Oldukça zahmetli ve özverili üretimi olan albarellolar, İtalyan ustalar tarafından Sanayi Devrimi'ne kadar ince likli üretimlerini devam ettirebilmişlerdir. 15. ve 18. yüzyıllar arasında seramik çamur tornasında elle şekillendirilen albarellolar, Sanayi Devrimi'nin teknolojik getirilerinden etkilenerek değişim sürecine girmiştir. Bu süreçte endüstri üretimlerinin artması ve hızlanması ile birlikte zaman ve işçilik hassasiyeti göz

önünde bulundurulunca, albarello kaplarının üretimleri azalmaya ve kalitesizleşmeye başlamıştır. En parlak dönemini yaşadığı günlerde sanat eseri gibi dikkat çeken, statü ifadesi olarak mekânlarda yerini alan albarellolar, zamanla nitelik kaybederek kullanım eşyası olarak görülmüştür. Bu zahmetli ve oldukça maliyetli üretim, albarello çalışan ve üretimi yapan atölyeler için maddi sıkıntılar yaratmaya başlayınca, hem kaliteli üretim yapmak hem de ekonomik yüzden üretimin devam edebilmesi için atölyeler iki tip üretim yapmaya başlamıştır. Öncelikle kaliteli ürünler üretip albarelloları gerçekliği ile yaşatmak, ikincisi ise bu kapları daha düşük maliyetlerde seri üretime uygun üreterek daha çok yere ulaşmasını sağlayıp maddi kaygıları azaltmak olmuştur. Böylece albarello kapları hediyelik eşya piyasasında yerini almaya başlamıştır.

Resim 27: Seramik kapaklı albarello örnekleri,
www.picbabun.com.tr, Erişim: Mayıs 2020.

Albarello üretimi 20. yüzyılda seri üretime uygun bir biçimde yapılmasına rağmen mayolika dekorları ile birlikteliğinden dolayı sektörde diğer ürünlerden her zaman farklı bir konumda yerini almış ve almaya devam etmektedir. Albarello üretim hızını arttırmak için 15. yüzyıllardaki uygulamalardan farklı olarak çamur tornada elle şekillendirmek yerine kalıp kullanarak şekillendirme yöntemi devreye girmiştir. Kalıpla seri üretim yönteminde de formları neredeyse hiç değişmemiş fakat ilk dönem örneklerinde kullanılan deri ya da parşömen kapaklar yerine seramik kapaklar daha sıklıkla tercih edilmiştir. Seramik kapakların tercih edilmesinin sebebi kullanım kolaylığı ve içerisinde saklanan malzemelerin ecza malzemelerinin aksine hava ile temas problemlerinin olmamasıdır. 15. yüzyılda içlerinde çeşitli ot ve ilaçların saklandığı ecza kabı olarak üretilen albarellolar zamanla ecza malzemelerinden farklı diğer birçok malzemeyi saklamak amaçlı ya da dekoratif ürün olarak kullanılmaya başlamıştır. Mayolika dekor tekniği ile üretilen bu kapların dekor tekniği hiç değiş-

Prof. Dr. SIDIKA SEVİM
Öğr. Gör. ZEYNEP BASKICI KAPKIN

memiştir. Ancak, sadece hediyelik eşya sektöründe daha çok görünür olabilmek için dekor yapma süresinin kısaltılması hedeflenerek birbirine benzer desenler işlenmeye başlanmıştır. Günümüzde albarellolar form ve dekor tekniği özelliklerinde hemen hemen hiç değişiklik göstermeden az sayıda da olsa üretilmeye devam edilmektedir.

Resim 28: Yazar Arşivi

Albarellolar, eczacıların içlerinde çeşitli ilaç malzemelerini istifledikleri ya da kişiye ve ailelere özel ilaç kabı olarak üretilirken hediyelik eşya sektörüne geçmesinin ya da dekoratif ürün statüsüne girmesinin bir diğer nedeni de ilaç piyasasındaki değişimlerdir. İlaç ve eczacılık alanındaki değişimleri ilk etkileyen, tıpta yapılan araştırmalar ve başarılarıdır. Hastalıkların tespit edilmesi ve tedavi yollarının bulunması ile beraber, ilaç ve ilacın üretiminin yapıldığı maddelerin saklanma koşulları ve ilaç üretim yerlerinde değişimler olmuştur. İlaçlar, eczacılar tarafından üretilmek yerine büyük laboratuvar araştırmalarını içeren fabrika ortamlarına aktarılmıştır.

19. yüzyılda eczacılık alanında tedavi edici maddeler, bu maddeleri içeren bitkiler, hayvanlar, mineraller ve bu maddelerin kaynağından ayrılıp elde edilmesi ile modern farmakoloji¹ bilim dalının gelişimi başlamıştır. Bu gelişme ile beraber ilaç üretiminin kişiye özel olması bırakılıp hastalık ve şikâyet semptomlarına göre sınıflandırılmaya başlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) “ilaç; fizyolojik durumları ya da patolojik olayları alanın yararı için değiştirmek, incelemek amacıyla kullanılan veya kullanılması öngörülen bir madde ya da ürün” olarak tanımlamaktadır. Tespit edilen fizyolojik ya da patolojik duruma göre yapay bileşimleme yani sentez yoluyla elde edilen ilaçların tek kullanımlık dozlar hâlinde üretilmesine karar verilmiş ve tek doz için saklama kapları araştırılması başlamıştır. Araştırmalar doğrultusunda blister ve seri

1. İlaçlar konusunda araştırmalar yapan, ilaçların etkisini ve kullanımını konu alan bilim dalı.

üretim basit plastik ya da cam şişeler ortaya çıkmıştır. Blister; plastik vakum ambalaj. Tek kullanımlık ilaçları tek tek muhafaza etmek için vakum ile üretilmiş ambalaj. Basit plastik ya da cam şişe; özelliği olmayan sıradan, tek kullanımlık preslenip tablet hâline getirilmiş ilaçları bir arada muhafaza etmek için kullanılan küçük kavanoz benzeri şişelerdir. (https://gavsispanel.gelisim.edu.tr/Document/akaraagac/20181128153249979_4c107330-8f97-49ff-8deb-5442de7203a9.pdf, Erişim:Mayıs 2020). Bu kaplar, tek kullanımlık ilaçları hijyen özelliklerine uygun, kuru ve hava ile temas etmeden saklamalıydı. Blister ve plastik/cam şişelerin ihtiyaç duyulmasının asıl sebebi tıp sektöründeki gelişmeler ile hastalık tedavi yöntemlerinde stabil bir yaklaşım ve ölçek olmasıdır. İlaç üretimi ve saklanması gibi yaşanan tüm gelişmeler ve değişimler doğrultusunda albarello kaplarının kullanımı gittikçe azalarak, kişiye özel ilaç kabı üretiminden uzaklaşmıştır.

5. Sonuç

Seramik sanatı tarihinde formları, dekor teknikleri ve desenleri ile oldukça önemli bir yere sahip ecza alanının vazgeçilmez bir ürünü olan albarellolar; eczacılık tarihinde de oldukça işlevsel önemli bir yere konumlandırılırlar. Seramik ecza kabı Albarelloların öncelikli üretim amacı içerisinde ecza malzemeleri saklamak olsa da zamanla tarihi belge ve estetik değerleri ile sanat objesi olarak mekânlarda, özel koleksiyonlarda ve müzelerde yerini almıştır. İlaç yapım malzemelerini eczanelerde istiflemek amaçlı kullanılan oldukça zarif bu seramik kaplar, aynı zamanda kişilere ve ailelere özel olarak tasarlanıp şekillendirildikten sonra dekorlanarak aile bireylerinin kullandıkları ilaçları saklamak amaçlı da üretilmişlerdir. Bu durum genellikle statü göstergesi olarak yorumlanmıştır.

En parlak dönemi 15. ve 18. yüzyıllar arası olan seramik albarellolar İtalyan ustaların kusursuz mayolika dekorları ile bütünleşerek en önemli seramik kullanım eşyalarından birisi olmuştur. Uygulaması oldukça zahmetli olan sıriçi mayolika dekorları ecza kapları ile birleşerek albarellolar gibi estetik objelere dönüşmüşler ve bir nebze de olsa hastalık ve ilaç kullanım durumuna çözüm odaklı destek olmaya çalışmışlardır.

19. yüzyılda farmakoloji alanındaki gelişmeler, tıp alanındaki araştırmalar ve başarılar, kullanılan tedavi yöntemlerine ve albarellolar gibi tedavi yöntemlerinde kullanılan estetik objelerin değişimine sebep olmuştur. İlaç sanayisinde yaşanan değişimler, ilaç kullanımını kişiye özelden çıkarıp genelleyerek stabil hâle getirmiş, ilaç yapımını eczanelerden çıkartıp daha büyük laboratuvar merkezlerine taşınmasına neden olmuştur. 19. yüzyılda tıp, ilaç ve eczacılık alanındaki ilerlemeler, Endüstri Devrimi ile beraber seramik saklama kabı olan albarelloların üretimini ve kullanılabilir olma durumunu olumsuz etkilemiştir. Bu

durum ecza kabı olarak üretilen albarelloların, hediyelik eşya, süs objesi statüsüne girmesine ve ilaç kabı olma özelliğini kaybetmeye başlamasına neden olmuştur. Kısa süre içerisinde ecza raflarında sadece estetik süs eşyası olarak görülmeye başlanan albarellolar, blister ve sıradan plastik/cam şişelere yerlerini teslim etmişlerdir. Her biri sanat eseri olarak nitelendirilebileceğimiz büyük emeklerle üretilen albarelloları kullanarak ilaç almak zorunda olan hastalar, kısa süre içerisinde blister kullanmaya başlamışlar ve estetik açıdan oldukça zengin bir ürün yerine seri üretim plastik ambalaj ile baş başa kalmışlardır.

KAYNAKÇA

- Ayta, T. (2017). *Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi Tesisleri.
- Sevim, S.S. (2007). *Seramik Dekor ve Uygulama Teknikleri*, İstanbul: Yorum Sanat.
- Tez, Zeki. (2010). *İlaç ve Parfümün Sihirli Dünyası*, İstanbul: Hayykitap.
- Alaybek, G. (2008). “*Sicilya Bölgesi Rönesans Dönemi Mayolika Dekorlarının İncelenmesi ve Uygulanması*”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Meriç, Z.A., (2016). “*XIV-XIX Yüzyıl İtalyan Seramikleri ile Osmanlı Seramikleri Arasındaki Etkileşimler*”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Ege Üniversitesi.
- Ilıcalı, Ö.C., (2013). “*XV-XVII. Yüzyıl İznik ve İtalyan Mayolika Seramiklerinin Teknik, Motif ve Üslup Bağlamında Karşılaştırılması*”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi.
- Çoraklı, B. (2016). “*İtalyan Mayolika Seramiklerinde Osmanlı Figürleri*”, VI. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi Kitabı, C. 2., Konya.
- Çoraklı, B. (2019). “*İznik Seramikleri ve İtalyan Mayolikaları Arasındaki Etkileşimlerin Yansımaları*”, Akdeniz Sanat Dergisi, C. 13, Sayı:24 (S:29-46).
- Okçuoğlu, T., Ilıcalı, Ö.C., (2017). “*İtalyan Mayolika ve İznik Seramiklerinin Teknik, Motif ve Üslup Bağlamında Karşılaştırılması (XV.-XVII. yüzyıllar)*”, Art-Sanat, Sayı: 8/2017 (S: 219-249).
- Öztürk, Ç., Baysal, Z., (2018). “*Çini Sanatının Medeniyetler Arası Etkileşimdeki Rolü*”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl:6, Sayı:82, Kasım 2018, (S:269-301)
- Sevim, S., Hakan Dönmezer, S. vd. (2017). “*İspanya Talavera Seramikleri ve Kütahya Çinileri Karşılaştırılarak Kültürel Yaklaşımla Değerlendirilmesi*”, Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt:7, Sayı:1(S:20-43)
- it.wikipedia.org/wiki/Famiglia_gotico_floreal, Erişim:Nisan 2020
- it.wikipedia.org/wiki/Famiglia_a_palmetta_persiana, Erişim:Nisan 2020
- www-01.glendale.edu, Erişim: Nisan 2020
- www.amirmohtashemi.com/media/MohtashemiMedia/publications/publicationsDocuments/636561052643217494.pdf, Erişim:Mayıs 2020
- www.anca-aste.it/it/asta-0034, Erişim: Mayıs 2020
- www.britannica.com/art, Erişim: Mayıs 2020
- www.catawiki.com, Erişim:Nisan 2020
- www.docplayer.biz.tr, Erişim Mayıs 2020
- https://gavsispanel.gelisim.edu.tr/Document/akaraagac/20181128153249979_4c107330-8f97-49ff-8deb-5442de7203a9.pdf, Erişim:Mayıs 2020
- www.hampel-auctions.com, Erişim:Nisan 2020

www.metmuseum.org/art/collection, Erişim: Mayıs 2020
www.pandolfini.it/it/asta-0046/albarello.asp, Erişim: Mayıs 2020 www.wikipedia.org/wiki/Albarello, Erişim: Mayıs 2020
www.picbabun.com.tr, Erişim: Mayıs 2020
www.ponteonline.com/en/auctions/lot-details/313-4/, Erişim: Nisan 2020
www.trocadero.com/stores/101antiques/items/1347555/Antique-17-18th-century-Italian-Majolica, Erişim: Mayıs 2020
www.wikipedia.org, Erişim: Mayıs 2020